

Воловчук Ю.В.

пошукувач,

Національна музична академія України

імені П.І. Чайковського

ПРО ЖАНРОВО-СТИЛЬОВУ СПЕЦИФІКУ ХОРОВОЇ СИМФОНІЇ В. ПОЛЬОВОЇ «СВІТЛІ ПІСНЕСПІВИ»

Проблема жанру в самому широкому розумінні стабільно викликає активний інтерес музикознавців у зв'язку з постійним оновленням різновидів того чи іншого жанру. Відносно сучасної симфонії В. Холопова зазначає: «На Заході симфонії – суто одиничні явища, а у новітніх композиторів їх не має зовсім. Однак сучасні <...> композитори настільки перетворили сам цей жанр, що він багато в чому втратив свої родові ознаки: відбулося «розтікання» класичного жанру на широкій площі сучасної музичної творчості. В результаті слід говорити про два види симфонії – канонічний та неканонічний. І другий <...> зайняв місця більше, ніж перший» [2, с. 31–34]. «Неканонічні» сучасні симфонії підпорядковані нетиповим, новаторським принципам симфонічного мислення, вони являють собою приклади оригінального втілення музичного задуму, приклади використання індивідуальних виконавських складів та композиційних рішень. Серед них – жанр хорової симфонії, який залучив до симфонічних процесів позаінструментальні форми викладу музичної думки. Специфіку симфонічного жанру пов'язаного зі словом, досліджували О. Батовська, В. Гузеєва, І. Лаврентьева, С. Лісецький, Н. Симакова, зауважуючи, зокрема, що автори хорових симфоній демонструють абсолютне різноманіття творчих проявів, не обмежуючи себе змістовними межами традиційних жанрів. Іноді жанровий інваріант симфонії зберігається, в інших випадках – повністю переосмислюється або синтезується з суто хоровими жанрами, такими як меса, реквієм, хоровий концерт. За більшістю явищ сучасної хорової музики стоїть певна духовна реальність особистості та часу. У хоровій симфонії «Світлі піснеспіви» звучність хорової тканини створює дивовижний ефект, коли музичний матеріал сприймається як живий організм, а роль тембрових поєднань хорових голосів значно зростає. Це дає можливість застосувати щодо даного явища термін «темброфактура», так як на думку В. Цитович, «якщо розкласти фактуру на складові елементи, то тембр пропадає, і жоден елемент не може відтворити хоча б частинку загальної синтетичної звучності» [3, с. 3].

В хоровій симфонії «Світлі піснеспіви» центральне місце в драматургії цілого посідає хор, що сприймається композитором, як величезна звукова маса, гнучкий матеріал, який дає свободу для множинних тембрових варіацій. В «Світлих піснеспівах» кожен хоровий голос важливий, і в сукупності вони утворюють «озвучену фактуру» – темброфактуру. Під цим

терміном музикознавці розуміють нероздільний функціональний зв'язок тембру та фактури, специфічний засіб організації музичного матеріалу, що поєднує суто темброві засоби виразності з фактурними, темброартикуляційними, динамічними засобами, структурними елементами, тощо. Але для твору В. Польової важливо, що темброфактура формує відчуття «перебування» в тому чи іншому стані, що реалізують лірико-медитативний, плинний спосіб розгортання симфонічної драматургії.

В хорівій симфонії В. Польової функцію темброфактурних елементів, що створюють той чи інший стан перебування, виконують наступні усталені авторські прийоми:

- лінійні голоси, що плинно й повільно розгортаються у сольних партіях, переважно у альтів чи сопрано. Найчастіше вони призначені створити архаїчний колорит, молитовний настрій, ефект ледь вловимого, повільного руху часу, а також асоціюються із старовинними формами церковного співу, зокрема знаменного розпіву. Темброфактурна «пляма» в такому випадку має приглушений, затьмарений колорит, ніби позначений легкими штрихами;

- акордові елементи фактури, подані у класичному тембровому звучанні мішаного хору та переважно в тісному розташуванні, що асоціюються з традиціями православного богослужбового обігу та мають барвістий, переливчастий темброколорит;

- хоріві педалі досить різноманітних варіантів, що передають семантичний ефект соборності, єдності, і в той же час наслідують аскетичну звучність церковного співу;

- темброфактурні елементи, що утворюються з поступового «розшарування» звуку від унісону до декількох голосів.

Цікаво, що останній принцип В. Польова реалізує не тільки на рівні темброфактурного елемента, а й на рівні драматургії цілих номерів.

Таким чином, хорова симфонія В. Польової займає унікальне місце на перетині багатьох актуальних тенденцій жанрового розвитку, завдяки чому вона є дуже цікавим зразком сучасного симфонічного мислення і заслуговує на особливу дослідницьку увагу.

Список використаних джерел:

1. Задерацкий В. В. Музыкальная форма. Вып. 1. – М.: Музыка, 1995. – 544 с.
2. Холопова В. Н. Современная российская симфония: высота содержания и размывания жанра // Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований. 2012. – № 10. – С. 31–34.
3. Цытович В. И. О специфике тембрового мышления Бели Бартока: автореф. дисс. на соискание уч. ст. кандидата искусствоведения / В. И. Цытович. – Л., 1973. – 23 с.
4. Польова В. В. Світлі піснеспіви. Партитура. Бібліотека хору «Київ» / Передмова Ю. Чекана. – 2018. – 40 с.